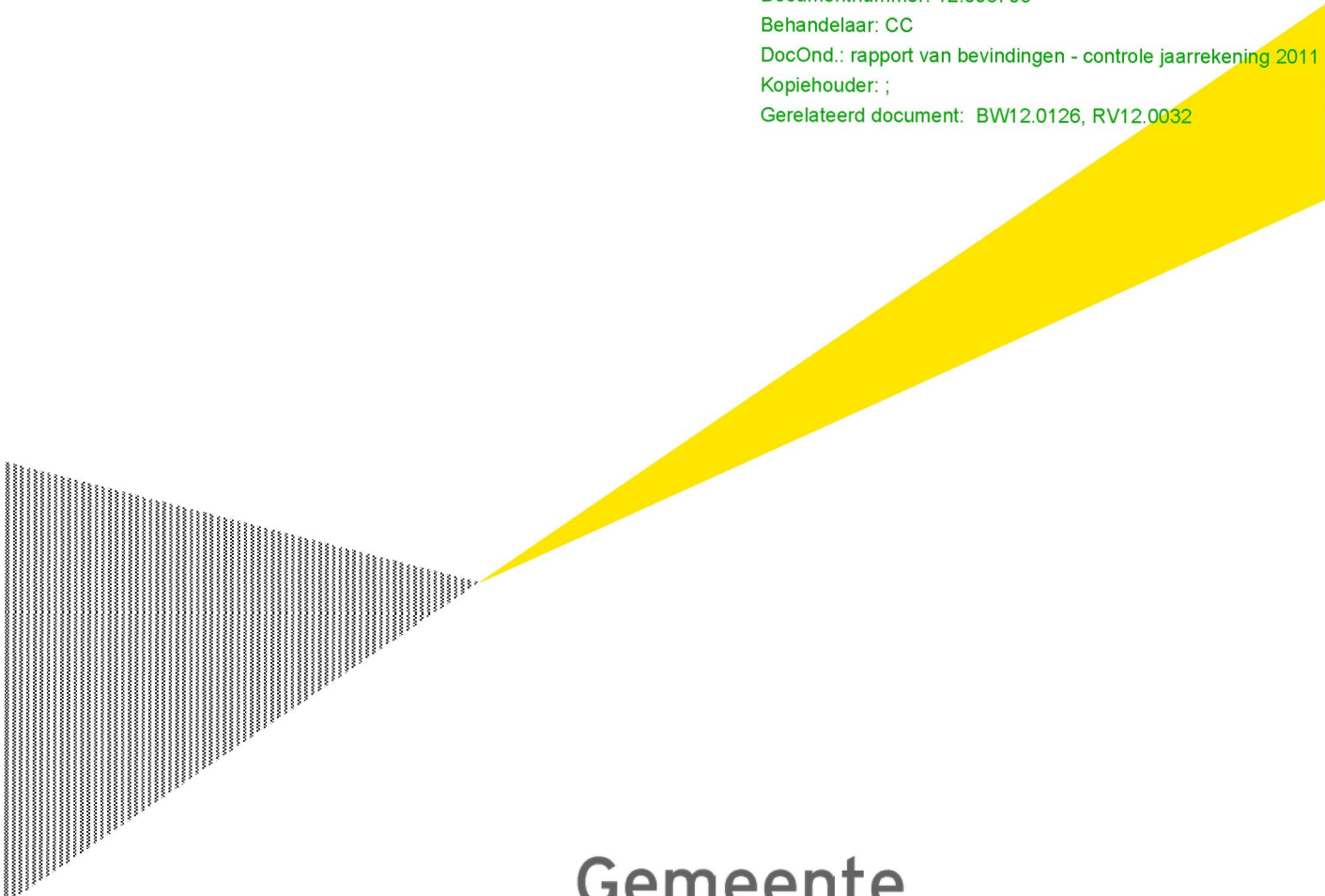

GEMEENTE BRUMMEN ingekomen per e-mail: 07 mei 2012
Documentnummer: 12.003706
Behandelaar: CC
DocOnd.: rapport van bevindingen - controle jaarrekening 2011
Kopiehouder: ;
Gerelateerd document: BW12.0126, RV12.0032

Gemeente Brummen concept Rapport van bevindingen

Controle jaarrekening 2011

De Raad van gemeente Brummen
t.a.v. mevrouw A.P. Leenstra
Postbus 5
6970 AA BRUMMEN

Arnhem, XX mei 2012

Betreft: accountantsverslag jaarrekening 2011 gemeente Brummen

Geachte leden van de raad,

Naar aanleiding van onze controle van de jaarrekening 2011 van de gemeente Brummen, bieden wij u hierbij de uitkomsten van onze werkzaamheden aan. Daarnaast geven wij, vanuit onze natuurlijke adviesfunctie, een aantal aanbevelingen waarmee wij beogen u als raad te ondersteunen in uw kaderstellende en controlerende taak.

De onderwerpen die in dit verslag aan de orde komen, hebben onderdeel uitgemaakt van onze overwegingen bij de bepaling van de aard, het tijdstip van uitvoering en de diepgang van de controlemaatregelen die zijn toegepast in het kader van de controle van de jaarrekening 2011 van de gemeente Brummen. De in dit accountantsverslag opgenomen bevindingen doen geen afbreuk aan ons oordeel omtrent de getrouwheid en rechtmatigheid van de jaarrekening 2011.

Het concept van dit verslag is d.d. 10 mei 2012 besproken met de portefeuillehouder financiën, de gemeentesecretaris en de gemeentecontroller. Een afschrift van dit rapport is toegezonden aan het college van Burgemeester en Wethouders van de gemeente Brummen.

Wij stellen het zeer op prijs deze rapportage persoonlijk aan u toe te lichten of eventuele vragen van u te beantwoorden. Als u vragen of opmerkingen heeft, kunt u contact opnemen met Reinier Gosselink of Ronald Regelink.

Wij bedanken u voor de medewerking die wij hebben gekregen.

Hoogachtend,

drs. R.M.G. Regelink RA
manager

R.H. Gosselink RA
director

Inhoudsopgave

1	Bestuurlijke samenvatting	1
1.1	Goedkeurende accountantsverklaring	1
1.2	Belangrijkste bevindingen	1
1.3	Top 4 bestuurlijke aandachtspunten voor 2012	1
2	Hoe hebben wij de controle ingericht?	3
2.1	Wat is de reikwijdte van onze opdracht	3
2.2	Onze controleaanpak in het kort	3
2.3	De met u afgesproken goedkeurings- en rapporteringstoleranties	4
2.4	Verplichtingen inzake Single Information en Single Audit (Sisa)	5
3	Wat zijn de uitkomsten van onze controle?	6
3.1	Onze verklaring is goedkeurend	6
3.2	Geen resterende fouten en onzekerheden	7
4	Onze analyse van het resultaat 2011 en het weerstandsvermogen	8
4.1	Nadelig resultaat nader geanalyseerd	8
4.2	Analyse van het weerstandsvermogen	9
5	Onze aanbevelingen naar aanleiding van de controle	11
5.1	Grondbeleid en grondexploitaties	11
5.2	Waardering grondexploitaties	11
5.3	Uw Woonvisie	11
5.4	Conclusie waardering voorraad	13
5.5	Subadministraties sluiten gedurende het jaar niet met de financiële administratie	14
5.6	Herrubricering voorzieningen	14
5.7	Tijdig afronden van interne controle werkzaamheden	14
5.8	Uitvoeren van jaarlijkse interne controle op Europese aanbestedingen	14
5.9	Verbonden partijen	15
5.10	Onze bevindingen in het kader van rechtmatigheid	16
5.11	Bevindingen controle verantwoording in het kader van Sisa	19

2011
Uitkomsten controle

1 Bestuurlijke samenvatting

1.1 *Goedkeurende accountantsverklaring*

Goedkeurende controleverklaring

Wij hebben bij de jaarrekening van de gemeente Brummen een goedkeurende controleverklaring afgegeven met betrekking tot de getrouwheid en rechtmatigheid.

Belangrijkste bevindingen

1.2 *Belangrijkste bevindingen*

- Op de grondpositie van de gemeente Brummen heeft een herwaardering plaatsgevonden, waardoor een noodzakelijke additionele voorziening is getroffen van € 13,6 miljoen ten laste van het rekeningresultaat 2011..
- Gezien het karakter van een tweetal voorzieningen heeft een herrubricering naar de bestemmingsreserves plaatsgevonden met een totaal bedrag van circa € 1,4 miljoen,
- Wij adviseren u de verbijzondere interne controle (VIC) verder door te ontwikkelen. Zie hiertoe onze aanbevelingen zoals uitgebracht in onze managementletter 2011 en paragraaf 5.8 van deze rapportage.

1.3 *Top 4 bestuurlijke aandachtspunten voor 2012*

Onze top 4

Uit onze werkzaamheden komen meerdere bevindingen en aanbevelingen. Het is van belang hierin een focus aan te brengen. De volgende top 4 hebben wij geadviseerd het komende jaar 2012 met prioriteit op te pakken:

- 1 **De ontwikkelingen in de grondexploitatie.**
Wij vragen u de programmering van de grondexploitaties te herzien en aan te passen aan de markt- en demografische ontwikkeling. Er ligt daarmee een kans om de in 2011 getroffen voorziening deels terug te draaien. Het is daarbij van groot belang blijvend frequent de marktontwikkelingen te monitoren en steeds opnieuw de analyse uit te voeren of de investeringen in dat kader kunnen worden terugverdiend.
- 2 **Vermogenspositie van de gemeente**
Gezien de landelijke en gemeentelijke ontwikkelingen is het meer dan eens van belang een financiële buffer te hebben. De vermogenspositie is als gevolg van de ontwikkelingen in de grondexploitatie momenteel onvoldoende. Wij vragen u hiervoor uw aandacht.
- 3 **Blijvende aandacht voor de ontwikkeling in het risicoprofiel van uw gemeente en de daaraan gerelateerde verbonden partijen.**
Gezien uw financiële positie en het veranderende risicoprofiel van zowel u als uw verbonden partijen als gevolg van de huidige economische omstandigheden vragen wij u hiervoor uw blijvende specifieke aandacht. De impact van de veranderingen kan substantieel zijn.

4 **Vorbereiding en implementatie van decentralisaties vanuit het rijk.**

Vanaf 2013 worden diverse taken gedecentraliseerd vanuit het Rijk naar uw gemeente. Dit heeft (gezien de enorme financiële impact die dit met zich mee brengt) de nodige aandacht in uw organisatie om deze nieuwe taken zorgvuldig op te nemen binnen het takenpakket van uw gemeente.

2 Hoe hebben wij de controle ingericht?

2.1 *Wat is de reikwijdte van onze opdracht*

Reikwijdte opdracht

Conform de aan ons verleende opdracht hebben wij de jaarrekening 2011 van de gemeente Brummen gecontroleerd. Deze jaarrekening is onder verantwoordelijkheid van het college van Burgemeester en Wethouders opgesteld. Het is onze verantwoordelijkheid een oordeel te geven over de jaarrekening, als bedoeld in artikel 213, tweede lid, van de Gemeentewet.

Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (BADO) en het door de raad vastgestelde controleprotocol.

Dienovereenkomstig zijn wij verplicht te voldoen aan de voor ons geldende gedragsnormen en zijn wij gehouden onze controle zodanig te plannen en uit te voeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat.

Hierbij controleren wij onder andere of de in de programmarekening opgenomen balans en toelichting en rekening van baten en lasten een getrouwe weergave zijn van de financiële positie en baten en lasten van de gemeente Brummen. Hierbij houden wij eveneens rekening met de door de commissie BBV uitgebrachte notities (waaronder de herziene notitie grondexploitatie).

2.2 *Onze controleaanpak in het kort*

Onze controleaanpak

Onze controle omvat het uitvoeren van werkzaamheden ter verkrijging van controle-informatie over de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening. De keuze van de uit te voeren werkzaamheden is afhankelijk van de professionele oordeelsvorming van de accountant, waaronder begrepen zijn beoordeling van de risico's van afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten. In die beoordeling neemt de accountant in aanmerking het voor het opmaken van en getrouw weergeven in de jaarrekening van zowel de baten en lasten als de activa en passiva, alsmede het voor de naleving van de wet- en regelgeving relevante interne beheersingssysteem, teneinde een verantwoorde keuze te kunnen maken van de controlewerkzaamheden die onder de gegeven omstandigheden adequaat zijn, maar die niet ten doel hebben een oordeel te geven over de effectiviteit van het interne beheersingssysteem van de gemeente.

Tevens omvat een controle onder meer een evaluatie van de aanvaardbaarheid van de toegepaste grondslagen voor financiële verslaggeving, van de redelijkheid van schattingen die het college van Burgemeester en Wethouders van de gemeente heeft gemaakt en een evaluatie van het algehele beeld van de jaarrekening.

Goedkeurings- en rapporterings toleranties

Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

2.3 *De met u afgesproken goedkeurings- en rapporteringstoleranties*

Op grond van het Besluit accountantscontrole decentrale overheden stelt de raad de goedkeuringstolerantie vast die de accountant bij zijn jaarrekeningcontrole dient te hanteren.

Het normenkader en de goedkeuringstolerantie zijn vastgesteld door het college van Burgemeester en Wethouders en vervolgens ter besluitvorming gebracht in de raad d.d. 15 december 2011.

U heeft ons voor het boekjaar 2011 opgedragen om bij onze oordeelsvorming uit te gaan van de hierna vermelde goedkeuringstoleranties:

Goedkeurings-tolerantie	Goed-keurend	Beperking	Oordeel-onthouding	Afkeurend
Fouten in de jaarrekening (% lasten)	$\leq 1\%$	$> 1\% - < 3\%$	-	$\geq 3\%$
Onzekerheden in de controle (% lasten)	$\leq 3\%$	$> 3\% - < 10\%$	$\geq 10\%$	-

Op grond van de jaarrekening 2011 bedraagt de goedkeuringstolerantie voor fouten afgerond € 563.000 (1%) en voor onzekerheden € 1.689.000 (3%). Als de goedkeuringstolerantie niet wordt overschreden, kan een goedkeurende controleverklaring worden afgegeven.

Deze goedkeuringstolerantie is een kwantitatief criterium. De uiteindelijke oordeelsvorming is echter altijd een combinatie van kwalitatieve en kwantitatieve afwegingen.

De rapporteringstolerantie, de maatstaf die geldt voor het rapporteren van fouten en onzekerheden, is door u bepaald op € 100.000.

SiSa

2.4 Verplichtingen inzake Single Information en Single Audit (Sisa)

Uw gemeente is op grond van een wettelijk voorschrift verplicht de verantwoordingsinformatie voor de met name benoemde specifieke uitkeringen hieromtrent op te nemen in een bijlage bij de jaarrekening op basis van een door het ministerie van BZK voorgeschreven model. Bij de controle van deze bijlage betrekken wij de door het ministerie van BZK hiervoor gegeven aanwijzingen (Circulaire Single Information Single Audit 2011, waarin onder andere opgenomen de Nota verwachtingen accountantscontrole 2011).

De hierbij geconstateerde fouten en onzekerheden dienen op grond van het BADO in het verslag van bevindingen te worden opgenomen indien de navolgende rapporteringstolerantie per specifieke uitkering wordt overschreden:

- € 10.000 indien de omvangbasis kleiner dan of gelijk aan € 100.000 is;
- 10% indien de omvangbasis groter dan € 100.000 en kleiner dan of gelijk aan € 1.000.000 is;
- € 100.000 indien de omvangbasis groter dan € 1.000.000 is.

In paragraaf 5.11 van dit verslag rapporteren wij hierover.

3 Wat zijn de uitkomsten van onze controle?

	In dit hoofdstuk behandelen wij de uitkomsten van onze werkzaamheden naar aanleiding van de controle van de jaarrekening. 3.1 Onze verklaring is goedkeurend
De jaarrekening is getrouw	Wij hebben bij de jaarrekening van de gemeente Brummen een goedkeurend oordeel afgegeven met betrekking tot de getrouwheid. Dit betekent dat het jaarverslag en de jaarrekening 2011 zijn ingericht in overeenstemming met het BBV en de in de programmarekening opgenomen balans en toelichting en rekening van baten en lasten een getrouwe weergave zijn van de financiële positie en baten en lasten van de gemeente Brummen
De jaarrekening is rechtmatig	Wij hebben bij de jaarrekening van de gemeente Brummen een goedkeurend oordeel afgegeven met betrekking tot de rechtmatigheid. Dit betekent dat de baten en lasten en balansmutaties in de jaarrekening 2011 in overeenstemming zijn met de door de raad vastgestelde wet- en regelgeving.
Jaarverslag niet strijdig met de jaarrekening	De jaarrekening en het jaarverslag dienen te worden opgemaakt in overeenstemming met het BBV. Wij hebben vastgesteld dat de jaarrekening 2011 van uw organisatie geen materiële afwijkingen vertoont ten opzichte van de voorschriften van het BBV. Daarnaast is door ons nagegaan of het jaarverslag de minimale wettelijk voorgeschreven informatie bevat en of de inhoud van dit verslag geen tegenstrijdigheden bevat met de door ons gecontroleerde jaarrekening. Wij hebben vastgesteld dat de inhoud van het jaarverslag niet strijdig is met de jaarrekening.
Belangrijke voorwaarde: ongewijzigde vaststelling	Wij zijn er bij ons oordeel van uitgegaan dat de raad de nu overlegde jaarrekening ongewijzigd vaststelt. Indien er nog wijzigingen worden aangebracht in de definitieve vorm van de jaarrekening dienen wij deze te beoordelen alvorens onze controleverklaring hierbij mag worden opgenomen.

Geen resterende
fouten en
onzekerheden

3.2 *Geen resterende fouten en onzekerheden*

De door ons vastgestelde controleverschillen zijn in de jaarrekening 2011 verwerkt. Er zijn geen andere controleverschillen door ons vastgesteld groter dan de rapporteringstolerantie.

Op basis daarvan kunnen wij bij de jaarrekening 2011 zowel betreffende de getrouwheid als de rechtmatigheid een goedkeurende verklaring verstrekken.

4 Onze analyse van het resultaat 2011 en het weerstandsvermogen

4.1 Nadelig resultaat nader geanalyseerd

Het saldo van baten en lasten over het jaar 2011 bedraagt € 14,3 miljoen nadelig (2010: € 0,6 miljoen nadelig) na mutaties in de reserves. Het resultaat over 2011 vóór mutaties in reserves bedraagt € 14,0 miljoen nadelig ten opzichte van een begroot resultaat van € 0,1 miljoen voordelig (1ste bestuursrapportage). De begrotingswijzigingen na de 1^e bestuursrapportage en de decemberrapportage zijn hierbij niet meegenomen omdat hiervoor geen formeel raadsbesluit is genomen. Deze zijn wel aan u gemeld

De afwijking van het resultaat over 2011 ten opzichte van de gewijzigde begroting kan als volgt worden weergegeven.

(x 1.000)	Begroting na wijziging	Rekening 2011	Afwijking
Lasten	€ 35.683	€ 53.646	€ 17.963 -/-
Baten	€ 35.160	€ 41.075	€ 5.915
Saldo voor bestemming	€ 523 -/-	€ 12.571 -/-	€ 12.048 -/-
Toevoeging aan reserves	€ 386	€ 2.671	€ 2.286 -/-
Onttrekking aan reserves	€ 909	€ 952	€ 43
Mutatie reserves	€ 523 -/-	€ 1.719	€ 2.242 -/-
Resultaat na bestemming	€ 0	€ 14.290	€ 14.290 -/-

De belangrijkste afwijkingen ten opzichte van de begroting bestaan voornamelijk uit de volgende posten:

- Treffen voorziening grondexploitatie ad € 13,6 miljoen;
- Bijdrage conform raadsbesluit aan Centrumplan Eerbeek van € 4,7 miljoen waarvan netto € 2,2 miljoen door de gemeente wordt gedragen en het restant uit subsidiebijdragen wordt verwacht;
- Een meerontvangst vanuit de Algemene Uitkering ad € 0,5 miljoen.

Ten opzichte van de door u vastgestelde begroting betekent dit een tekort van €14,3 miljoen. De afwijkingen zijn veelal van incidentele aard.

Het resultaat wordt met name beïnvloed door de voorziening die is getroffen voor de grondexploitatie. Zie voor een uitgebreidere toelichting hierop paragraaf 5.1 van dit verslag.

4.2 Analyse van het weerstandsvermogen

Het vermogen van de gemeente Brummen kan als volgt worden weergegeven:

Bedragen x € 1.000	Algemene Reserves	Bestemmings- Reserves	Onverdeeld Resultaat	Totaal
Saldo 1 januari 2011	6.788	6.839		13.627
Bestemming resultaat 2010	561-			561-
Stortingen 2011 ten laste van resultaat	2.502	2.418		4.920
Onttrekkingen 2011 ten gunste van resultaat	671-	2.530-		3.201-
Nog te bestemmen resultaat 2011			14.292-	14.292-
Saldo 31 december 2011	8.058	6.727	14.292-	493

Zoals eveneens in de paragraaf Weerstandsvermogen is te lezen is de Algemene vrije reserve na verwerking van het resultaat 2011 als gevolg van de getroffen verliesvoorziening per december 2011 € 9,2 miljoen negatief.

In de paragraaf 'Weerstandvermogen worden de risico's beschreven die zich voor kunnen doen. Hierbij wordt een zo goed mogelijke inschatting gegeven van het bedrag voortvloeiend uit het risico. Het weerstandsvermogen is de verhouding tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en de benodigde weerstandscapaciteit. Een weerstandscapaciteit groter dan 1 is voldoende. Wij merken op dat de weerstandscapaciteit zo goed als nihil is mede als gevolg van de forse getroffen voorziening in de jaarrekening 2011.

Vanuit de wens van de Raad hebben wij begin 2012 een stresstest uitgevoerd. Wij hebben hiertoe de financiële flexibiliteit van de gemeente Brummen beoordeeld. Onder financiële flexibiliteit verstaan wij:

1. Het vermogen van uw gemeente om financiële tegenvallers te kunnen opvangen, zowel incidenteel als structureel.
2. Of er financiële (speel)ruimte is voor de gemeente Brummen, vanuit 5 onderdelen bekeken (weerstandsvermogen / reserves, grondexploitatie, voorzieningen en garantstellingen, schulden en begroting).

De detailbevindingen en de conclusies hieruit zijn u in een aparte rapportage aangeboden. De conclusie zijn als volgt weer te geven.

Samenvatting Financiële flexibiliteit	Flexibiliteit
Weerstandvermogen/reserves	Geen flexibiliteit
Grondexploitatie	Beperkte flexibiliteit
Voorzieningen/garantstellingen	Beperkte flexibiliteit
Schuldpositie	Zeep beperkte flexibiliteit
Begroting	Zeep beperkte flexibiliteit

5 Onze aanbevelingen naar aanleiding van de controle

Opbouw grondpositie

5.1 Grondbeleid en grondexploitaties

In het kader van de controle van de jaarrekening van de gemeente Brummen hebben wij de grondexploitaties gecontroleerd. De gronden van de gemeente Brummen zijn als volgt te specificeren:

(bedragen * € 1.000)	2011	2010	Mutatie
Niet in exploitatie genomen bouwgronden	7.414	1.771	5.643
Onderhanden werk, waaronder gronden in exploitatie	805	12.940	12.135-
Totaal	8.219	14.711	6.492-

Scherpe regels voor de waardering van de voorraad gronden

5.2 Waardering grondexploitaties

De waardering van voorraden gronden is in het afgelopen jaar bijzonder onder de aandacht geweest bij alle gemeenten in Nederland en ook bij de commissie BBV. Dit komt door de gevolgen van de kredietcrisis in combinatie met de verwachte krimp en de als gevolg daarvan door de provincie opgelegde contingenten. Ook Brummen heeft met de gevolgen hiervan naar de huidige verwachting te maken. Nadrukkelijk is onder de aandacht geweest om prognoses inzake de verwachte grondverkoop realistisch in te schatten en de consequenties hiervan financieel te verwerken. De krimp en de (vastgoed) crisis hebben de bijzondere aandacht gehad van de commissie BBV die de interpretatie van de regels voor de waardering van gronden voor haar rekening neemt. Dit heeft geleid tot een notitie over de waardering van gronden per 1 februari 2012. Uitgangspunt van de commissie hierbij is onder meer dat actuele en adequate financiële berekeningen op basis van realistische verwachtingen voor de grondexploitatie worden vervaardigd. Uw College heeft in overleg met ons besloten – mede op basis hiervan de waardering aan te passen. De aangepaste calculaties zijn gebaseerd op de huidige stand van de verwachtingen, zoals deze nu worden ingeschat. Wij vinden dit – op basis van de huidige kennis en verwachtingen – verstandig en noodzakelijk.

Deze notitie is met ingang vanaf de jaarrekening 2012 onverkort van toepassing.

Woonvisie en woningbouw- programma

5.3 Uw Woonvisie

U heeft op 15 december 2011 de woonvisie vastgesteld inclusief het concept woningbouwprogramma. De financiële doorvertaling van deze visie is begin april 2012 aan ons aangeleverd in de vorm van de Meerjaren prognose grondexploitaties 2012.

BBV en te treffen voorziening

De financiële doorvertaling en de gehanteerde uitgangspunten maakt onderdeel uit van onze controle. Wij toetsen de doorvertaling op diverse punten waaronder:

- Gehanteerde parameters (kosten-, en opbrengstenstijging en rentepercentage)
- Contingent afspraken met de provincie
- Aansluiting van de programmering op de woningmarktontwikkelingen
- Beoordeling van de marktwaarde aan de boekwaarde
- Aangebrachte fasering
- Volledigheid van de grondexploitatie doorrekening

Wij hebben geconstateerd dat u voorafgaand aan de woonvisie de verwachting met betrekking tot de ontwikkeling van de woningmarkt en bevolking heeft laten onderzoeken. Wij hebben tijdens onze controle geconstateerd dat er ondanks dat tot en met 2019 aansluiting is gezocht bij de afspraken met de provincie zoals vastgelegd in de woningcontingenten (KWP3 afspraken) er reeds een risico is onderkend dat de woonvisie niet aansluit bij de verwachte demografische ontwikkelingen en de verwachting met betrekking tot de afzetsnelheid. Dit risico doet zich met name voor met betrekking tot de geplande woningbouw na 2019 aangezien de huishoudens nog tijdelijk beperkt zullen groeien om vervolgens om te buigen in een krimp. Als gevolg van de economische recessie wordt het probleem alleen maar meer versterkt. Op basis hiervan zijn aangepaste calculaties gemaakt.

Uw college heeft grote risico's onderkend. Geconstateerd is dat de huidige programmering gezien de ontwikkelingen sterk onzeker is en dat derhalve onder de vigerende boekhoudregels een voorziening moet worden getroffen. Bij de exploitatiedoorrekening moet worden uitgegaan van het meest realistische scenario, zoals geschetst in een in opdracht van u opgestelde scenarioanalyse door een planbureau.. Dit scenario houdt in dat rekening moet worden gehouden dat de woningbouwprojecten vanaf 2020 vooralsnog niet verder tot ontwikkeling komen. Als gevolg van reeds gemaakte plankosten, aankoopkosten grond en andere toerekenbare kosten zal er in dit geval een sterk negatieve projectuitkomst zijn. Indien u nu niet de keuze tot afwaarderen zou maken dan kunnen de tekorten op de grondexploitaties tot zeer grote hoogte oplopen.

Onder het BBV moet een gemeente bij verwachte negatieve projectresultaten het verlies in het jaar van constateren direct verantwoorden. U heeft derhalve dit aanvullend gecalculeerd verlies van € 13,6 miljoen alsnog in 2011 verantwoord.

Voordeel van het aanbrengen van de noodzakelijke waardecorrectie door middel van het treffen van een voorziening is dat er een automatische correctie naar mogelijk de gehele vervaardigingsprijs plaatsvindt wanneer de marktwaarden weer verbeteren. Op deze wijze kan een eerder geleden boekverlies mogelijk later dus weer als een soort tussentijdse winst naar voren komen.

Niet in exploitatie genomen gronden	Het verantwoorde verlies op de grondexploitaties inclusief afwaardering van niet in exploitatiegenomen gronden in het boekjaar 2011 bedraagt € 13,6 miljoen. Het totaal aan verantwoorde afwaarderingen en voorzieningen met betrekking tot de huidige grondposities bedraagt ultimo 2011 ongeveer € 15,6 miljoen. De niet in exploitatie genomen gronden zijn gewaardeerd op € 6,9 miljoen. Met betrekking tot de gronden Eertbeeck is in 2011 een overeenkomst met de ontwikkelaar gesloten waarbij het volledige risico ligt bij de ontwikkelaar. De gemeente draagt een eenmalige bijdrage bij van € 4,7 miljoen. Ruim 50% van vorenstaande bedrag zal naar verwachting vanuit een subsidie worden verkregen. Voor Brummen-Zuid is een voorziening getroffen voor het verwachte verlies op het project (op basis van een voorlopige projectopzet welke nog niet is vastgesteld door de Raad). Hiermee zijn de gronden afgewaardeerd tot de huidige marktwaarde. De voorziening is gerubriceerd onder de voorziening risico's bouwgrondexploitaties in de jaarrekening. Met de waardering van de niet in exploitatie genomen gronden kunnen wij ons verenigen.
Gronden in exploitatie	Gronden in exploitatie De boekwaarde gronden in exploitatie bestaan uit de boekwaarden van de projecten Elzenbos, Lombok en Industrieterrein Hazenberg. Op basis van de huidige prognoses en inzichten is de boekwaarde in combinatie met de getroffen voorziening op een juiste wijze bepaald.
Risico's	Risico's Bij de in opdracht van u gemaakte scenario berekeningen is eveneens een grove inschatting gemaakt van de risico's die uw gemeente loopt bij de diverse scenario's. Aangezien niet te voorspellen hoe de onderhandelingen met de diverse contractpartijen uit zullen pakken is hiervoor geen financiële inschatting opgenomen in de jaarrekening. Vaststaat dat de gemeentelijke belangen niet altijd haaks staan op de belangen van de contractpartijen aangezien deze eveneens met de economische recessie te maken hebben.
Conclusie waardering voorraad	5.4 Conclusie waardering voorraad Wij kunnen ons met de huidige waardering van zowel de Niet in exploitatie genomen gronden als de In exploitatie genomen gronden verenigen. Hierbij bevelen wij u aan de programmering continue te monitoren en gesprekken hierover met de contractpartijen aan te gaan. Wij adviseren u daarnaast meer gefaseerd (opknippen in deelprojecten) dan voorheen gronden in exploitatie te nemen. Hierdoor bestaat de kans dat u een deel van de voorziening positief kunt bijstellen. kunt corrigeren (positief bijstellen).

Subadmini-
straties
behoeven meer
aandacht

5.5 Subadministraties sluiten gedurende het jaar niet met de financiële administratie

Tijdens onze controle hebben we geconstateerd dat een tussentijdse aansluiting van een aantal subadministratie met de financiële administratie gedurende het jaar ontbreekt. Wij adviseren u om ten minste twee maal per jaar de subadministratie aan te sluiten op de financiële administratie en geconstateerde verschillen tijdig uit te zoeken. Het risico bestaat dat gedurende het jaar geen goed inzicht mogelijk is in de verantwoorde baten en lasten in uw administratie.

Herrubricering
voorzieningen
naar reserves

5.6 Herrubricering voorzieningen

Als onderdeel van onze controlewerkzaamheden hebben wij de aard, onderbouwing en hoogte van de door u getroffen voorzieningen beoordeeld. Hierbij hebben wij geconstateerd dat er met betrekking tot een tweetal getroffen voorzieningen het wenselijk is deze als bestemmingsreserve te benoemen. Derhalve hebben wij voorgesteld de voorzieningen rioolrechten (ultimo 2011: € 323.027) en afvalstoffenheffing (ultimo 2011: € 1.110.099) te corrigeren naar de bestemmingsreserves. U heeft deze correctie in de jaarstukken verwerkt. Per saldo betekent dit een afname van de voorzieningenpositie van ruim € 1,4 miljoen en een toename van de reservepositie met hetzelfde bedrag.

Tijdig afronden
van interne
controlewerk-
zaamheden

5.7 Tijdig afronden van interne controle werkzaamheden

Ten tijde van de controle van de balanscontrole in april 2012 hebben wij geconstateerd dat bepaalde interne controlewerkzaamheden nog niet waren afgerond. Derhalve hebben wij deze na het uitvoeren van de balanscontrole nog moeten beoordelen. Het risico bestaat dat door de late afronding van interne controlewerkzaamheden er fouten of onzekerheden worden ontdekt die niet meer hersteld kunnen worden. Daarnaast kunnen de uitkomsten van interne controlewerkzaamheden gevolgen hebben voor de werkzaamheden die wij als accountant moeten uitvoeren. Hierdoor kan de controle van de jaarrekening onnodig vertraging oplopen. Wij benadrukken derhalve het belang om interne controlewerkzaamheden uiterlijk vóór de start van de balanscontrole volledig te hebben afgerond.

Vaststellen
volledigheid
Europese
Aanbestedinge
n

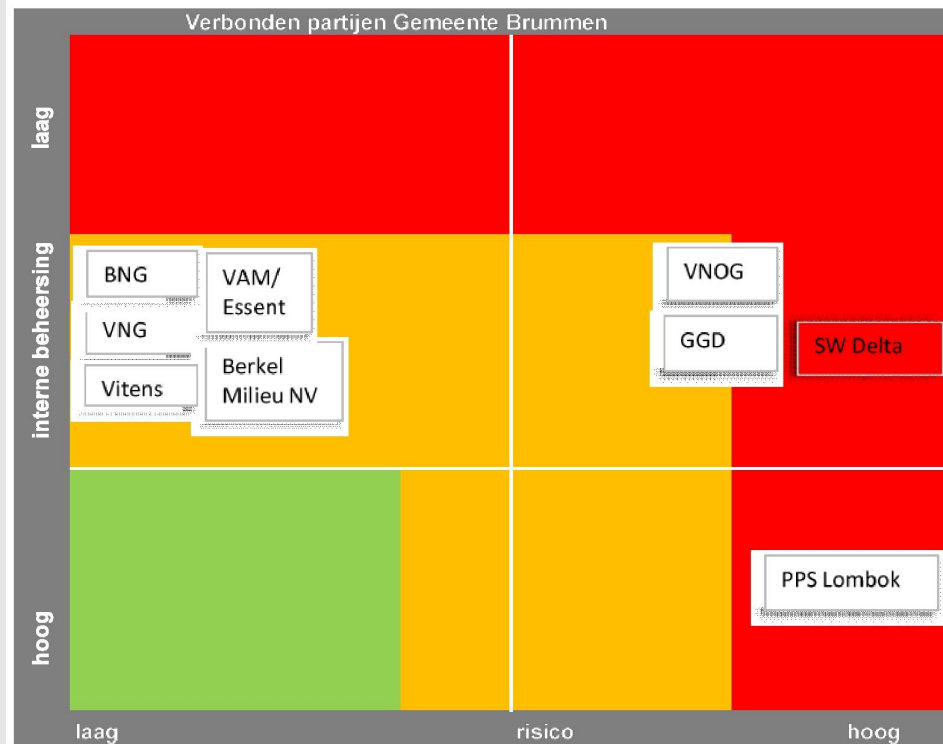
5.8 Uitvoeren van jaarlijkse interne controle op Europese aanbestedingen

U heeft op ons verzoek over 2011 een interne controle op de volledigheid van de Europese aanbestedingen uitgevoerd. Wij hebben hierbij geen fouten of onzekerheden geconstateerd. Wij achten een inkoopscan dermate van belang dat wij u verzoeken dit jaarlijks uit te voeren. Naast het feit dat het ons de noodzakelijke controle-informatie verschaft biedt het uw organisatie eveneens een hulpmiddel om inzicht te verkrijgen in contractposities.

Verbonden partijen

5.9 Verbonden partijen

De gemeente Brummen heeft diverse verbonden partijen. Deze hebben wij opgenomen in een barometer, om de risico's in kaart te brengen. Deze laat het volgende beeld zien:

Ten aanzien van het sociaal werkvoorzieningschap Regio Zutphen Delta (SW Delta) merken wij op dat er een risico bestaat vanwege een nog niet sluitende (meerjaren) begroting. Tevens is de toekomst van SW bedrijven in het algemeen ongewis vanwege bezuinigingen.

Met betrekking tot de Veiligheidsregio Noord- en Oost Gelderland (VNOG) merken wij op dat als gevolg van het regionaliseringstraject en harmonisatie er mogelijk er sprake kan zijn van een hogere verwachte bijdrage vanuit de gemeente Brummen.

Wij raden u, gezien de risico's die een gemeente loopt met betrekking tot verbonden partijen, aan het toezicht op verbonden partijen verder te verscherpen.

Uitkomsten interne controle

5.10 Onze bevindingen in het kader van rechtmatigheid

Wij hebben bij de controle over 2011 de rechtmatigheid getoetst conform de bepalingen van het BADO en het door de Raad op 15 december 2011 vastgestelde controleprotocol 2011 van de gemeente Brummen. Bij onze controle hebben wij aandacht gegeven aan de volgende onderwerpen:

- het rechtmatigheidsbeheer;
- de naleving van het voorwaarden criterium;
- de begrotingsrechtmatigheid;
- het misbruik-en-oneigenlijk-gebruikcriterium;
- de niet-financiële beheershandelingen.

In het vervolg van deze paragraaf geven wij onze bevindingen bij deze onderwerpen.

Het controleprotocol, inclusief het normenkader is op 15 december 2011 door uw raad vastgesteld. Het normenkader is intern bij uw gemeente vertaald in een intern controleplan. De werking van de te toetsen beheersingsmaatregelen (ter afdekking van de geïdentificeerde risico's) zijn over het algemeen met voldoende diepgang getoetst en de uitkomsten hiervan zijn voor de meeste processen met een duidelijke audit trail vastgelegd. Geconstateerd is nog dat een aantal uit te voeren werkzaamheden vooralsnog ontbreken in het IC plan.

Zoals reeds aangegeven in de managementletter kunnen de vastleggingen voor een aantal processen nog verbeterd worden en zijn er eveneens mogelijkheden om het proces verder te verbeteren en naar onze mening efficiënter in te richten. U kunt hierbij denken aan een verdere inperking van de te controleren processen aan de hand van de materialiteit en het spreiden van de werkzaamheden gedurende het jaar. Daarnaast hebben wij geconstateerd dat de kwaliteit van de interne controle op een nagenoeg gelijk niveau is gebleven. Wij adviseren de gemeente Brummen om hier komend jaar mee aan de slag te gaan. De belangrijkste aanbevelingen die wij hebben gedaan zijn:

Ondanks deze aanbeveling zijn wij van mening dat de gemeente Brummen voor het boekjaar 2011 een deugdelijk rechtmatigheidsonderzoek heeft uitgevoerd.

Het rechtmatigheids- beheer is wel op orde, maar behoeft op onderdelen verbetering

Aanbevelingen met betrekking tot de Interne controle

Wij hebben vorig jaar opgemerkt dat de basis van de interne controle op orde is en dat de volgende stap, het verder doorontwikkelen van de interne controle, van belang is. Wij merken op dat de kwaliteit van de interne controle op een nagenoeg gelijk niveau is gebleven ten opzichte van vorig jaar. Vooralsnog hebben een groot aantal aanbevelingen (zoals opgenomen in de managementletter 2010) in het afgelopen jaar als gevolg van capaciteit en prioriteitsstelling geen opvolging gekregen. De belangrijkste aanbevelingen zijn:

- Ontbrekende procesbeschrijvingen opstellen;
- De verbijzondere interne controle (VIC) op een hoger niveau brengen door onder andere het IC plan uit te breiden en de vastleggingen aan te scherpen (waar onder de foutevaluatie)
- Aanbrengen van functiescheiding binnen het inkoopproces;

**De begrotings-
overschrijdingen
zijn goed
toegelicht**

- Het zichtbaar controleren van de grondexploitatieberekeningen, waarbij vastgesteld is dat dit inmiddels ten dele wel gebeurt;
- Het aanscherpen en zichtbaar maken van de controlemaatregelen ten aanzien van de monitoring op de uitvoeringsinstellingen (WWB, WMO, WSW en Educatiegelden);
- Afscherming van bevoegdheden binnen de financiële administratie inclusief crediteurenstambestand (bankrekeningnummers).

De raad autoriseert de begroting (en begrotingswijzigingen/kredieten) en geeft daarmee toestemming voor de uitvoering van het beleid en de daarvoor benodigde middelen.

Door een goede inrichting van de (administratieve) organisatie en planning & controlcyclus zorgt het college er voor dat de begroting en budgetten worden bewaakt en tijdig over afwijkingen wordt gerapporteerd.

Indien desondanks budgetten worden overschreden en niet meer gedurende het jaar kunnen worden voorgelegd aan de raad, is strikt genomen sprake van een onrechtmatigheid. Voor een juiste oordeelsvorming is van belang in hoeverre de begrotingsoverschrijding past binnen het door de gemeenteraad geformuleerde beleid en/of wordt gecompenseerd door hogere opbrengsten. Deze overschrijdingen dienen te worden weergegeven in de jaarrekening en kunnen door het vaststellen van de jaarrekening alsnog door de raad worden geautoriseerd.

Met de controle op de juiste toepassing van het begrotingscriterium toetsen wij of het budgetrecht van de gemeenteraad is gerespecteerd.

In onderstaande tabel hebben wij per programma een samenvatting gegeven van de overschrijdingen > € 100.000 van de lasten op de begroting¹.

(bedragen x € 1.000)

Programma	Begroting	Realisatie	Overschrijding
Ruimtelijke ontwikkeling	4.054	11.606	7.552
Ruimtelijk beheer	8.557	9.199	642
Werk en inkomen	6.899	7.337	438
Maatschappelijke ondersteuning	4.517	4.769	253
Samenleving	5.689	6.308	619

De overschrijdingen ten opzicht van de begrote lasten zijn door het College in de verschillende paragrafen toereikend toegelicht. Overschrijdingen worden deels gecompenseerd door corresponderende baten. Dit is met name zichtbaar bij het programma Ruimtelijke en economische ontwikkeling waar een stijging van de baten zichtbaar is van € 3.303K.

¹ Dit betreffen enkel de lasten omdat hierop een beoordeling en rapportering van de accountant wordt gevraagd vanuit de Kadernota Rechtmatigheid.

Misbruik en oneigenlijk gebruik

Het college stelt uw gemeenteraad voor genoemde overschrijdingen te autoriseren in het kader van de vaststelling van de jaarrekening 2011.

Niet-financiële beheershandelingen vallen buiten de scope van rechtmatigheidscontrole

In de externe en interne regelgeving zijn diverse bepalingen opgenomen die er op zijn gericht om misbruik en oneigenlijk gebruik te voorkomen. Uw gemeente heeft de toets op het misbruik en oneigenlijk gebruik neergelegd in internecontroleplannen. De uitkomst van deze toets heeft niet geleid tot bevindingen die invloed hebben op de rechtmatigheid van baten en lasten en balansmutaties.

Handelingen en beslissingen van niet-financiële aard vallen buiten de scope van de rechtmatigheidscontrole door de accountant. De accountant toetst deze handelingen en beslissingen niet inhoudelijk door gegevensgericht onderzoek.

Volstaan wordt in dit kader met het beoordelen van het interne systeem van risicoafwegingen. Binnen dit systeem moeten voorwaarden zijn geschapen om risico's goed te kunnen beoordelen en in de tijd te kunnen volgen.

Wij hebben ons een beeld gevormd over de wijze van totstandkoming van de inventarisatie van de risico's en de getrouwe weergave van de hieruit mogelijk voortvloeiende financiële gevolgen in de paragraaf weerstandsvermogen van het jaarverslag. Daarnaast hebben wij gericht geïnformeerd naar de lopende procedures waarbij de gemeente betrokken is, teneinde indicaties te verkrijgen over de eventuele risico's op dit vlak. Op grond hiervan beschikken wij niet over aanwijzingen die een nader onderzoek naar de (financiële) gevolgen noodzakelijk maakt.

5.11 Bevindingen controle verantwoording in het kader van Sisa

Wij hebben de in de Sisa-bijlage van de jaarrekening genoemde specifieke uitkeringen gecontroleerd met inachtneming van de Nota verwachtingen accountantscontrole 2011.

Op grond van ons onderzoek hebben wij bij de navolgende specifieke uitkeringen fouten en/of onzekerheden geconstateerd die de voor Sisa geldende rapporteringstolerantie overschrijden.

Nummer specifieke uitkering conform Sisa-bijlage 2011	Specifieke uitkering	Fout of onzekerheid	Financiële omvang in euro's	Toelichting fout/onzekerheid
C6	Wet Inburgering	0	0	n.v.t.
C7C	Investering stedelijke vernieuwing (ISV)	0	0	n.v.t.
D2	Onderwijsachterstandenbeleid niet GSB 2006-2010	0	0	n.v.t.
D9	Onderwijsachterstandenbeleid 2011-2014 AOB	0	0	n.v.t.
E27B	Brede doel uitkering verkeer en vervoer SISA tussen medeoverheden	0	0	n.v.t.
G1C-1	Wet sociale werkvoorziening (Wsw) Gemeentedeel 2011	0	0	n.v.t.
G1C-2	Wet sociale werkvoorziening (Wsw) (Gemeenten (incl. WGR) Totaal 2010)	0	0	n.v.t.
G2	Gebundelde uitkering (WWB+WIJ+IOAW+IOAZ+levensonderhoud beginnende zelfstandigen Bbz 2004+WWIK	0	0	n.v.t.
G3	Besluit bijstandsverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen)	0	0	n.v.t.
G5	Wet Participatiebudget (WPB)	0	0	n.v.t.
G6	Schuldhulpverlening	0	0	n.v.t.
H10	Brede doeluitkering Centra voor Jeugd en Gezin (BDU CJG)	0	0	n.v.t.

Op grond van de nota verwachtingen accountantscontrole kan de controle voor de in de bijlage bij de jaarrekening opgenomen indicatoren 'zonder financiële vaststelling' beperkt blijven tot het beoordelen van de deugdelijke totstandkoming ervan.

Dit onderzoek heeft niet geleid tot bevindingen waarvan vermelding in dit verslag noodzakelijk wordt geacht.

Het is overigens verplicht de tabel op te nemen, ook als er geen bevindingen zijn geconstateerd. De Sisa-bijlage dient door uw gemeente samen met een aantal andere verplicht voorgeschreven verantwoordingsstukken voor 15 juli a.s. elektronisch bij het CBS te worden aangeleverd. In de bijlage bij dit rapport zijn de bevindingen nogmaals opgenomen ten behoeve van verzending naar het CBS.

Bijlagen

Informatie uit hoofde van onze functie als controlerend accountant

In onderstaand schema hebben wij een aantal onderwerpen opgenomen die u als raad behulpzaam kunnen zijn bij het invullen van uw controlerende rol.

Aandachtgebied	Mededeling
<i>Algemeen aanvaarde controlestandaarden</i> Onze controle is verricht in overeenstemming met Nederlands recht waaronder het Besluit accountantscontrole decentrale overheden. Dit betekent dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen onjuistheden van materieel belang bevat. Onderdeel van onze controle is het uitvoeren van een evaluatie van de internebeheersingsmaatregelen teneinde de mate en diepgang van onze testwerkzaamheden te plannen.	Bij de jaarrekening 2011 hebben wij een goedkeurende controleverklaring afgegeven op het gebied van de getrouwheid en een goedkeurend oordeel voor wat betreft de rechtmatigheid.
<i>Belangrijke verslaggevinggrondslagen</i> Wij beoordelen de keuze van en de wijzigingen in belangrijke verslaggevinggrondslagen en controleren de toepassing van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV).	Er hebben zich in 2011 geen belangrijke wijzigingen voorgedaan in de gehanteerde verslaggevinggrondslagen. De in 2011 doorgevoerde wijzigingen in het BBV zijn, voor zover van toepassing, op toereikende wijze geïmplementeerd.
<i>Onze mening over de gehanteerde waarderingsgrondslagen en naleving van wettelijke bepalingen en richtlijnen voor de financiële verslaggeving</i> Wij bespreken met het college en het management de kwaliteit en niet alleen de aanvaardbaarheid van de gehanteerde waarderingsgrondslagen, de consistente toepassing daarvan, alsmede de duidelijkheid en volledigheid van de jaarverslaggeving.	De gekozen waarderingsgrondslagen zijn aanvaardbaar en consistent toegepast met betrekking tot de significante jaarrekeningposten en bijzondere transacties. Dit geldt tevens voor het tijdstip waarop die transacties hebben plaatsgevonden, de periode waarin zij zijn verantwoord en de desbetreffende toelichtingen in de jaarrekening.
In deze bespreking komen tevens zaken aan de orde die een significante invloed hebben op de kwaliteit van de jaarverslaggeving, zoals: – nieuwe of gewijzigde waarderingsgrondslagen; – schattingen, beoordelingen en	

Aandachtgebied	Mededeling
onzekerheden; – bijzondere transacties; – waarderingsgrondslagen met betrekking tot significante jaarrekeningposten, inclusief het tijdstip waarop transacties plaatsvinden en de periode waarin die worden verantwoord.	
<i>Verschillen van inzicht met het management over administratieve en verslaggevingkwesties</i>	Er resteren na discussie omtrent de grondexploitaties geen verschillen van inzicht met het college en het management over de waarderingsgrondslagen, de financiële administratie, de verslaggeving of onze controlewerkzaamheden.
<i>Beoordelingen en schattingen van het management</i> Voor het opstellen van de jaarrekening moeten vaak schattingen worden gemaakt. Bepaalde schattingen zijn van bijzonder belang door hun invloed op de jaarrekening en de waarschijnlijkheid dat toekomstige gebeurtenissen significant afwijken van de verwachtingen van het college en het management.	Wij onderschrijven de schattingen en de wijze waarop deze worden gemaakt door het management en het college.
<i>Volledigheid verplichtingen, claims, risico's en garanties</i> De gemeente Brummen gaat gedurende een boekjaar tal van transacties aan. Het overgrote deel van deze transacties heeft zijn weerslag in de financiële administratie. Een deel van de door uw gemeente in 2011 aangegane transacties heeft geen weerslag in de financiële administratie over 2011, terwijl hieruit wel financiële consequenties kunnen volgen. Als voorbeeld in dit kader noemen wij afgesloten contracten en aansprakelijkheidstellingen.	Aangezien wij als accountant niet in staat zijn vast te stellen dat alle niet uit de administratie blijkende relevante verplichtingen, risico's en garanties volledig en juist in de jaarrekening zijn verwerkt, hebben wij het college gevraagd schriftelijk te bevestigen dat bij het opmaken van de jaarrekening alle relevante (en bekende) feiten en omstandigheden zijn betrokken. Wij hebben deze bevestiging d.d. 14 mei 2012 ontvangen.
<i>Werking van de internebeheersingsmaatregelen (waaronder de continuïteit en betrouwbaarheid) van de geautomatiseerde gegevensverwerking</i> In het kader van de controle van de jaarrekening brengt de accountant verslag uit omtrent zijn bevindingen met betrekking tot	De jaarrekeningcontrole heeft geen tekortkomingen in de continuïteit en betrouwbaarheid van de geautomatiseerde

Aandachtgebied	Mededeling
de continuïteit en betrouwbaarheid van de geautomatiseerde gegevensverwerking. Onze controle was niet primair gericht op het doen van een uitspraak omtrent de continuïteit en betrouwbaarheid van (delen van) de geautomatiseerde gegevensverwerking en wij hebben daartoe ook geen opdracht van het management ontvangen.	gegevensverwerking aan het licht gebracht.
<i>Overige informatie in documenten die de gecontroleerde jaarrekening bevatten</i>	Uit hoofde van onze wettelijke controletaak hebben wij alleen de jaarrekening gecontroleerd. Het jaarverslag is door ons beoordeeld op mogelijke tegenstrijdigheden met de jaarrekening.
<i>Materiële fouten, fraudes en illegale handelingen</i>	Hoewel hierop niet specifiek gericht, hebben onze controlewerkzaamheden het afgelopen jaar geen materiële fouten, fraudes of andere illegale handelingen, uitgevoerd door het college, het management of andere werknemers, aan het licht gebracht.
<i>Onze onafhankelijkheid</i> Onafhankelijkheid is naast deskundigheid een van de pijlers van onze beroepsuitoefening. Wij hechten aan onze reputatie op het gebied van deskundigheid en onafhankelijkheid. Wij kennen een groot aantal maatregelen, vastgelegd in een continu geactualiseerde database, die de onafhankelijkheid dienen te waarborgen.	Wij voldoen op alle punten aan de onafhankelijkheidsregelgeving die op ons van toepassing is.
Periodiek wordt de naleving van interne en externe onafhankelijkheidsvoorschriften beoordeeld, bijvoorbeeld ten aanzien van potentieel conflicterende diensten en de financiële onafhankelijkheid. Onze professionals moeten jaarlijks hun onafhankelijkheid bevestigen.	
<i>WOPT</i> Op grond van de Wet openbaarmaking uit publieke middelen gefinancierde topinkomens ('Wopt') moeten beloningen, waaronder voorzieningen ten	In onze controle is geen overschrijding van deze norm geconstateerd, derhalve heeft de gemeente Brummen voldaan aan de WOPT.

Aandachtgebied	Mededeling
behoefte van toekomstige beloningen (zoals ontsluitkeringen en pensioen), in de jaarrekening worden vermeld als deze de gemiddelde ministersbeloning (voor 2011 vastgesteld op € 193.000) te boven gaan.	

Sisa-bijlage

Nummer specifieke uitkering conform Sisa-bijlage 2011	Specifieke uitkering	Fout of onzekerheid	Financiële omvang in euro's	Toelichting fout/onzekerheid
C6	Wet Inburgering	0	0	n.v.t.
C7C	Investering stedelijke vernieuwing (ISV)	0	0	n.v.t.
D2	Onderwijsachterstandenbeleid niet GSB 2006-2010	0	0	n.v.t.
D9	Onderwijsachterstandenbeleid 2011-2014 AOB	0	0	n.v.t.
E27B	Brede doel uitkering verkeer en vervoer SISA tussen medeoverheden	0	0	n.v.t.
G1C-1	Wet sociale werkvoorziening (Wsw) Gemeentedeel 2011	0	0	n.v.t.
G1C-2	Wet sociale werkvoorziening (Wsw) (Gemeenten (incl. WGR) Totaal 2010)	0	0	n.v.t.
G2	Gebundelde uitkering (WWB+WIJ+IOAW+IOAZ+levensonderhoud beginnende zelfstandigen Bbz 2004+WWIK	0	0	n.v.t.
G3	Besluit bijstandsverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen)	0	0	n.v.t.
G5	Wet Participatiebudget (WPB)	0	0	n.v.t.
G6	Schuldhulpverlening	0	0	n.v.t.
H10	Brede doeluitkering Centra voor Jeugd en Gezin (BDU CJG)	0	0	n.v.t.

Actuele ontwikkelingen

Inleiding

In deze paragraaf schetsen wij een aantal actuele ontwikkelingen in uw sector, waarmee wij eveneens invulling willen geven aan onze natuurlijke adviesfunctie. Dit doen wij vanuit onze rol als accountant, waarbij wij tevens ontwikkelingen weergeven zoals die wordenesignaleerd door de diverse specialistengroepen binnen Ernst & Young (Advisory, Tax, IT).

Wij hebben in het kader van onze controle deze actuele ontwikkelingen niet specifiek beoordeeld of toegepast voor uw organisatie, maar zijn vanzelfsprekend graag bereidt met u van gedachten te wisselen over de mogelijke specifieke risico's en gevolgen voor uw gemeente.

Decentralisatie rijk:

1. Wwnv
2. AWBZ
3. Jeugdzorg

Het kabinet heeft drie decentralisaties ingezet: de Wet werken naar vermogen (WWNV; 1 januari 2013), de extramurale begeleiding vanuit de AWBZ naar de Wmo (1 januari 2013 nieuwe instroom, 1 januari 2014 gehele doelgroep) en de Jeugdzorg (1 januari 2015).

Door de decentralisaties worden de gemeenten in staat gesteld hun beleid meer integraal op te pakken waardoor burgers beter geholpen worden. Dit stelt gemeenten echter voor grote uitdagingen. Niet in de laatste plaats vanwege een beleidsmatige samenhang voor de doelgroep. Hieronder geven we in vogelvlucht de uitdagingen die gemeenten te wachten staan aan.

Decentralisatie 1: Invoering Wet werken naar vermogen

Het is de verwachting dat de Wet werken naar vermogen (WWNV) per 1 januari 2013 wordt ingevoerd. De WWNV is een samenvoeging van (grote delen van) de Wet werk en arbeidsondersteuning jonggehandicapten (Wet Wajong), de Wet Werk en Bijstand (WWB), de Wet Investeren in Jongeren (WIJ) en de Wet Sociale Werkvoorziening (WSW).

Met de nieuwe wet wordt een geheel nieuw stelsel voor de onderkant van de arbeidsmarkt neergezet. Het vraagt gemeenten regie te voeren, keuzes te maken in 'zelf doen of laten uitvoeren' en een beslissing te nemen over welke rol bijvoorbeeld de sociale werkvoorziening gaat vervullen. Ook dienen gemeenten na te denken over slimme (intergemeentelijke) samenwerkingsverbanden. Dit is essentieel om kosten te kunnen besparen en een zo groot mogelijke efficiency te bereiken.

De VNG stelt dat de mate van creativiteit en samenwerkingsbereidheid van alle belanghebbende partijen (gemeenten, UWV-Werkbedrijf, private dienstverleners en werkgevers) om tot regionaal effectieve samenwerkingsverbanden te komen in belangrijke mate bepalend zal

zijn voor het antwoord op de vraag in hoeverre de WWNV het gewenste effect gaat sorteren. Gemeenten krijgen één jaar de tijd om zelf tot regionale samenwerking te komen op het gebied van de nieuwe wet. Is die er na een jaar niet dan volgt een van Rijkswege opgelegde samenwerking.

Decentralisatie 2: AWBZ - extramurale begeleiding

Vanuit de AWBZ wordt de extramurale begeleiding (inclusief kortdurend verblijf en vervoer) gedecentraliseerd naar de Wmo; per 1 januari 2013 voor nieuwe cliënten (wordt wellicht verschoven naar 1 januari 2014) en herindicaties en per 1 januari 2014 voor de bestaande cliënten.

De beleidsvrijheid die dit met zich meebrengt, stelt gemeenten in staat besparingen te realiseren, zo stelt het Rijk. Het kabinet wil hiermee de begeleiding dicht bij de burger en meer in samenhang met ander lokaal ondersteunings-aanbod organiseren. Gemeenten zijn bovendien in staat cliënten te bewegen gebruik te maken van meer passende algemene en/of collectieve voorzieningen.

De indicatiestelling begeleiding Jeugd (psychiatrisch) wordt momenteel door Jeugdzorg verzorgd. Dit onderdeel zal in het onderdeel Begeleiding AWBZ worden meegenomen. Op een later tijdstip zal de afweging plaatsvinden of dit qua uitvoering onder Jeugdzorg valt of onder de Wmo.

Bij deze decentralisatie betreft het ongeveer 180.000 personen en tussen de € 2 en € 3 miljard aan AWBZ-middelen. De decentralisatie gaat gepaard met een efficiencykorting van 5% op het totale budget voor begeleiding dat wordt overgeheveld.

Concreet betekent dit dat het nodige afkomt op gemeenten, wat leidt tot onder meer de volgende vragen:

- Om hoeveel mensen gaat het?
- Wat willen wij hen als gemeenten gaan bieden, welke dienstverlening?
- Hoe gaan we dit organiseren?
- Hoe gaan we indiceren, toewijzen en zorg inkopen?
- Hoe benutten we raakvlakken met de decentralisaties in de Jeugdzorg en de Wet werken naar vermogen?
- Wat betekent dit op financieel gebied?

Decentralisatie 3: Jeugdzorg

Gemeenten worden in de komende jaren (uiterlijk per 1 januari 2015) tevens verantwoordelijk voor de uitvoering van alle jeugd- en opvoedhulp voor kinderen, jongeren en hun opvoeders. Door de verschillende onderdelen daarvan bij elkaar te brengen op en rond de natuurlijke leefroutes van jeugdigen en hun gezinnen komt naar verwachting zorg dicht bij huis en integrale ondersteuning

gemakkelijker tot stand.

Onderdeel van de veranderingen is tevens de invoering van een nieuw stelsel van passend onderwijs voor kinderen met een extra ondersteuningsbehoefte. Hierin dienen, scholen, gemeenten en Jeugdzorg samen te werken in regionaal ingedeelde samenwerkingsverbanden. Uiterlijk per 1 augustus 2013 dienen scholen een passende onderwijsplek te kunnen bieden.

Het in de praktijk handen en voeten geven aan deze verantwoordelijkheden op het gebied van jeugdzorg is geen simpele opgave. Het antwoord gaat verder dan het ver- of beleggen van de bestuurlijke verantwoordelijkheid. Het vraagt om de opbouw van een nieuw inhoudelijk fundament.

Gemeenten staan onder meer voor de volgende uitdagingen:

- doorontwikkelen en vaststellen van de regionale visie op opvoed- en opgroeiondersteuning;
- verder inventariseren van feiten, cijfers en werksoorten;
- ontwikkelen van een eenduidige werkwijze die toegang geeft tot jeugdzorg;
- in kaart brengen van voor- en nadelen voor wat betreft de inkoopssystematiek (PGB/subsidiering/inkoop).

Als de gemeenten deze decentralisatie ook daadwerkelijk aan willen grijpen voor een inhoudelijke vernieuwing van opvoed- en opgroeiondersteuning en hulp, zullen vele gemeenten de vastgestelde visie moeten heroverwegen. Met een hernieuwde visie kunnen gemeenten duurzaam richting geven aan inhoudelijke zorgvernieuwing bij de transitie van de jeugdzorg. Wanneer geen zorginhoudelijke heroriëntatie plaatsvindt, wordt het systeem uiteindelijk onbetaalbaar en zijn gemeenten niet in staat de zorg te bieden die nodig is.

Veel gemeenten en zorginkopers pleiten daarnaast in meerdere of mindere mate voor een financieringssysteem waarin ruimte is voor kwaliteit- en resultaatmeting. De vaak versnipperde geldstromen en de daarbij behorende verantwoordingssystematiek veroorzaken veelal een slecht inzicht in de organisatie van de zorg rond een gezin. Een nieuwe financieringssysteem is vaak wenselijk om het belang van samenwerken rond een gezin te benadrukken en te versterken.

Wijzigingen WWB 2012

Op 1 januari 2012 zijn een aantal wijziging doorgevoerd in de WWB. Deze wijzigingen hebben in hoofdlijnen betrekking op de volgende onderdelen van de WWB:

- Invoering huishoudtoets (lees: gezinsinkomen) in plaats van partnertoets;
- Wachtperiode voor jongeren van 4 weken;
- Intrekking van Wij en de samenvoeging hiervan in de WWB;
- Verplichting maatschappelijk nuttige werkzaamheden.

Ontwikkelingen in de verslaggevingsvoorschriften (BBV)

De hiervoor genoemde wijzigingen van de WWB hebben duidelijke gevolgen voor het beleid en de uitvoering van de taken op het gebied van werk en inkomen. Zo moeten de informatiesystemen, procedures, normenkaders en verordeningen aangepast worden of zelfs erbij komen. Het risico is aanwezig dat de uitvoering van de WWB op een aantal vlakken niet rechtmatig zal worden uitgevoerd.

Het rijk heeft al aangegeven niet coulant op te treden inzake onrechtmatigheid. Hiervoor zijn al een aantal wijzigingen aangebracht in de Verzamelwet SZW 2012, waardoor het mogelijk wordt om (aanvullende) sancties te treffen tegen gemeenten die de Wwb onrechtmatig uitvoeren. Voor de bestaande uitkeringen en/of inkomensvoorzieningen op grond van de WWB en de Wij geldt een overgangperiode tot 1 juli 2012. Voor een aantal doelgroepen geldt zelfs een kortere overgangperiode.

De commissie Besluit Begroting en Verantwoording (verder BBV) heeft vanaf juli 2011 een viertal notities uitgebracht. In deze notities zijn stellige uitspraken en aanbevelingen opgenomen omtrent de volgende onderwerpen. Wij gaan het komende jaar graag met u in overleg over de mogelijke gevolgen hiervan voor uw gemeente.

Notitie grondexploitaties

De notitie grondexploitaties is vanwege de financieel economisch crisis verder aangescherpt. Aanscherping heeft onder meer plaatsgevonden bij de waardering van 'Niet in exploitatie genomen gronden'. Uitgangspunt van de commissie hierbij is de aanwezigheid van besluitvorming door de Gemeenteraad (ambitie en planperiode), voorzichtige toerekening van indirecte kosten (maximaal de huidige marktwaarde) en actuele/ adequate financiële berekeningen. De commissie is een voorstander dat de kaders rondom grondexploitatie worden vastgelegd in de Verordening 212 (zoals besluitvorming, waardering en resultaatbepaling). Een algemeen uitgangspunt van de commissie is dat voor alle gronden de grondexploitatieberekeningen minimaal eenmaal per jaar dienen te worden geactualiseerd. Indien de (markt)omstandigheden hier aanleiding voor geven dient de actualisatie eerder plaats te vinden. Deze notitie is met ingang vanaf de jaarrekening 2012 onverkort van toepassing.

Notitie incidentele baten en lasten

In het Besluit Begroting en Verantwoording is geen definitie opgenomen omtrent incidentele baten en lasten. De commissie beveelt aan dat iedere gemeente in haar Verordening 212 hiervoor criteria op te nemen. Met name het onderscheid tussen structureel en incidenteel is van belang voor de toezichthouder om het materiële begrotingsevenwicht te kunnen vaststellen. Vanaf begrotingsjaar 2013 is de gemeente verplicht om per programma een overzicht op te nemen van de geraamde incidentele baten en lasten en een overzicht van de geraamde structurele toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves.

**Wet Houdbare
Overheids- Financiën
(HOF)**

Notitie investeringen en kredieten

De notitie betreffende investeringen en kredieten is bedoeld handvaten te geven over de verdere beheersing van de investeringskredieten. Ter beheersing beveelt de commissie aan om kaders hiervoor op te nemen in de Verordening 212. Hierbij kunnen separate regels ingesteld worden voor incidentele investeringen en routine investeringen. Daarnaast kunnen kaders worden gesteld over de looptijd van de kredieten en de verplichte informatie bij het aanvragen van kredieten (zoals planning en risico's). De notitie bevat geen verdere voorschriften die invloed hebben op de begroting en/ of jaarrekening.

Stelsel- en schattingswijzingen

In het Besluit Begroting en Verantwoording zijn waarderingsgrondslagen opgenomen. Deze waarderingsgrondslagen voor waardering en afschrijving van activa zijn nader uitgewerkt in de Verordening 212. De Gemeenteraad kan om moverende besluiten de waarderingsgrondslagen en/ of de afschrijvingstermijnen te wijzigen. Hierbij wordt dan gesproken over een stelsel- c.q. schattingswijziging. Bij beide wijzigingen geldt dat de (rest) boekwaarde niet mag worden herrekend, maar dat over de langere/ kortere/ gelijkblijvende gebruiksperiode wordt afgeschreven. Het verantwoorden van eenmalige inhaalafschrijvingen ten laste van het resultaat c.q. vermogen is daarmee niet langer toegestaan. De stellige uitspraken en aanbevelingen zijn van toepassing vanaf begrotingsjaar 2012.

Vanwege de voortdurende crisis en de gebrekkige begrotingsdiscipline, heeft de Europese Commissie recent besloten een duidelijke grens van 3% van het BBP te gaan stellen aan de nationale begrotingstekorten. Daarbij mag de overheidsschuld niet hoger zijn dan 60% van het BBP.

Naast de begroting van het Rijk zijn ook de begrotingen van gemeenten, provincies en waterschappen onderdeel van de totale overheidsbegroting. De wet HOF bevat strenge regels om te waarborgen dat het begrotingstekort binnen de perken blijft. Het aandeel van gemeenten in de berekening van het begrotingstekort van 3% bedraagt op basis van het voorstel 0,38%. De wet HOF wordt naar verwachting per 1 januari 2013 ingevoerd; op dat moment zal ook meer duidelijkheid ontstaan over de exacte normen en eisen die de wet gaat stellen.

De wet HOF kan tot gevolg hebben dat ook gemeenten strenge regels krijgen opgelegd omtrent de bestedingen. Met name het verschil in de toepassing van het kasstelsel bij het Rijk (en de berekening van het EMU- saldo) en het stelsel van baten en lasten bij decentrale overheden heeft gevolgen. Het gevolg hiervan is dat ook investeringen en het inzetten van gespaarde reserves leidt tot bestedingen die meetellen in het begrotingstekort. Door het Rijk worden aan gemeenten normen toegekend waarbinnen gemeenten mogen handelen. Overtreding van

IT ontwikkelingen

de norm kan leiden tot een boete.

In de huidige opzet kan de wet HOF een enorme invloed hebben op de begroting van uw gemeente in de komende jaren. Het gevolg van deze wet kan zijn dat geplande investeringen mogelijk geen doorgang meer kunnen hebben. Op dit moment is de wet echter nog in conceptfase. Wij adviseren u daarom de publicaties en ontwikkelingen in deze wetgeving goed te monitoren en de consequenties hiervan - met name op de meerjarenbegroting - te bezien.

Samenwerkingsverbanden en IT

De vele ontwikkelingen op het gebied van samenwerking hebben grote invloed op de ICT organisatie en het beheer van systemen. De ontwikkelingen gaan veelal gepaard met ICT vraagstukken, ondermeer op het vlak van de IT architectuur, betrouwbare gegevensverwerking, beveiliging, rapportering en complexe gegevensconversies. Dergelijke projecten brengen aanzienlijke risico's met zich mee als het gaat om de betrouwbaarheid van de in systemen aanwezige informatie en de daadwerkelijke realisatie van de beoogde samenwerkingsresultaten. In de praktijk blijkt vaak dat onvoldoende aandacht wordt besteed aan deze aspecten. Wij adviseren u de ICT risico's in kaart te brengen en expliciet aandacht te besteden aan het mitigeren ervan.

Uitbesteding

Steeds vaker besteden organisaties op diverse niveaus ICT diensten uit aan derden. Het uitbesteden van diensten betekent niet dat de verantwoordelijkheid ook wordt uitbesteed. Om inzicht te krijgen in de kwaliteit van de beheerprocessen adviseren wij u een verklaring bij leveranciers op te vragen aangaande de uitbestede processen. Over het algemeen wordt hiervoor een ISAE3402-verklaring gevraagd. Deze verklaring wordt door een auditor afgegeven aan de service organisatie die deze vervolgens aan u ter beschikking kan stellen. De verklaring geeft u inzicht in de kwaliteit van uitbestede processen als wijzigingsbeheer en toegangsbeveiliging.

Bring Your Own Device

Momenteel wordt binnen diverse organisatie nagedacht over invoering van Bring your own device. Bring your own device is het concept waarbij medewerkers gebruik maken van (computer)apparatuur die niet het eigendom is van de gemeente. Hierbij valt te denken aan de inzet van eigen smartphones of tablets. Indien de gemeente ervoor kiest bijvoorbeeld e-mail en agenda via deze persoonlijke apparatuur te ontsluiten, leidt dit tot een aantal vragen op het gebied van beveiliging en beheer. Op welke wijze garandeert uw gemeente bijvoorbeeld de beveiliging van gegevens die naar deze apparatuur wordt toegehaald? En hoewel de inzet van eigen apparatuur kan leiden tot minder beheer van gemeente apparatuur moeten duidelijke afspraken worden gemaakt over de grens van de verantwoordelijkheid. Indien hier onvoldoende aandacht aan wordt besteed kan het concept namelijk

juist leiden tot meer belasting van de IT organisatie. Tevens bevelen wij u aan expliciet aandacht te besteden aan informatiebeveiliging. Het uitvoeren van een risicoanalyse kan hiervoor een uitgangspunt vormen.

Het Nieuwe Werken

Het Nieuwe Werken is een visie waarbij recente ontwikkelingen in de informatietechnologie als aanjager gelden voor een betere inrichting en bestuur van het kenniswerk. Het gaat om vernieuwing van de fysieke werkplek(ken), de organisatiestructuur en -cultuur, de managementstijl en niet te vergeten de mentaliteit van de kenniswerker en zijn manager. Het Nieuwe Werken is een uitdaging waar op dit moment in tijden van bezuinigingen en verbetering van de dienstverlening vele organisaties voor staan. Los van de organisatorische problematiek spelen hier ICT vraagstukken. Op welke manier worden gegevens vanuit de gemeente ontsloten, waar worden ze vervolgens opgeslagen en welke grip heeft u als organisatie nog op deze gegevens? Vragen die veelal nog onbeantwoord blijven zonder adequate analyse. Wij bevelen u aan een risicoanalyse uit te voeren waarbij de risico's van Het Nieuwe Werken in uw situatie worden geconcretiseerd. In dit kader dient in ieder geval aandacht te worden besteed aan harde IT risico's (ondermeer informatiebeveiliging en performance ICT infrastructuur) en zachte risico's (ondermeer cultuur en prestaties van medewerkers). Tevens bevelen wij u aan een nulmeting uit te voeren. Alleen op die wijze wordt duidelijk wat de invloed is van het nieuwe werken op harde en zachte factoren en kunnen resultaten worden bewaakt.

Social Media

Ook in de publieke sector wordt in toenemende mate gebruik gemaakt van sociale media om de digitale dienstverlening te bevorderen en in contact te komen met burgers en ondernemers binnen uw gemeente. De kracht van sociale media uit zich ook in de wijze waarop op snelle en zeer directe wijze een grote groep mensen persoonlijk kan worden bereikt. Social media biedt gemeenten kansen op het terrein van verbetering van de dienstverlening, externe profilering en werving van personeel. Social media heeft echter ook nieuwe risico's als gevolg. Hierbij moet gedacht worden aan onder andere het (on)bewust lekken van gevoelige informatie of reputatieschade door berichtgeving van burgers of vanuit uw eigen organisatie. Social media zijn snel en transparant waardoor een gemaakte fout niet gemakkelijk te herstellen is. Wij bevelen u aan de risico's die gerelateerd zijn aan social media in kaart te brengen en op basis hiervan waar nodig actie te nemen. Hierbij dient rekening te worden gehouden met factoren als privacybescherming, het lekken van informatie, het niet of niet adequaat reageren op social media berichten en het toenemen in plaats van afnemen van kosten.

Informatiebeveiliging

In de brief die u begin februari van de VNG heeft ontvangen wordt u geattendeerd op de kortgeleden gepubliceerde 'ICT-beveiligingsrichtlijn

Fiscaliteiten

voor webapplicaties' van het Nationaal Cyber Security Centrum (NCSC). Overheidsorganisaties worden hierbij opgeroepen onderzoek te verrichten naar de webapplicaties die gebruik maken van het DigiD authenticatiemechanisme. Wij adviseren u een inventarisatie uit te voeren van de webapplicaties die uw gemeente aanbiedt. Op basis daarvan bent u in staat enerzijds een risicoanalyse uit te voeren op deze applicaties en anderzijds te bepalen welke gebruik maken van DigiD. Wij adviseren u vervolgens onderzoeken die u laat uitvoeren op webapplicaties te verrichten met de 'ICT-beveiligingsrichtlijn voor webapplicaties' als leidraad.

Tax control framework en Horizontaal Toezicht

De huidige economische omstandigheden leiden ertoe dat gemeenten steeds minder financiële middelen tot hun beschikking hebben om hun taken uit te voeren. Gelet op deze beperkingen zijn onverwachte risico's onwenselijk en is het raadzaam eventuele kansen direct te signaleren. Ook op fiscaal gebied zijn dergelijke risico's en kansen dagelijks aan de orde. Een Tax Control Framework (TCF) kan een substantiële bijdrage leveren aan het verminderen van fiscale risico's en eventuele kansen daarin benutten. De implementatie hiervan borgt de fiscale functie binnen de gemeente, de processen en de monitoring daarvan.

Bijkomend voordeel van de aanwezigheid van een TCF is dat de Belastingdienst eerder bereid kan zijn tot het sluiten van een convenant inzake Horizontaal Toezicht (HT). HT gaat uit van wederzijds vertrouwen, begrip en transparantie in de relatie tussen gemeente en Belastingdienst. Dit wordt als zodanig ook vastgelegd in een convenant en moet leiden tot meer afstemming vooraf en minder controle achteraf door de Belastingdienst. In de praktijk blijkt een dergelijk convenant voor gemeenten prima te passen bij hun maatschappelijke verantwoordelijkheid.

BTW- compensatiefonds

Recente ervaringen geven aan dat gemeenten de percentages van BTW-aftrek of BTW-compensatie onvolledig hebben aangepast aan gewijzigde regelgeving of veranderingen in de activiteiten. Ook is de voor de restgroep, waar de btw juist een kostenpost vormt, vaak meer mogelijk om toch aftrek of compensatie te realiseren. Wij bevelen aan deze mengpercentages periodiek te onderzoeken zodat kansen en risico's tijdig in beeld zijn.

Daarnaast zijn er belangrijke ontwikkelingen in de aftrek van btw op de bouw en exploitatie van multifunctionele centra. Op grond van jurisprudentie is de mogelijkheid tot aftrek aanzienlijk verruimd.

Werkkostenregeling

2012 is het tweede jaar waarin gekozen kan worden om de werkkostenregeling nog niet toe te passen. Per 1 januari 2014 moet de werkkostenregeling worden toegepast. Indien u nog niet bent overgestapt op de werkkostenregeling, is het zaak om 2012 en 2013 te benutten om de impact van de werkkostenregeling op uw organisatie in kaart te brengen. Dit betekent een inventarisatie van bestaande regelingen en het vaststellen welke maatregelen nodig zijn om een overstap soepel te laten verlopen.

Een overgang naar de werkkostenregeling vraagt gezien de impact op uw organisatie voorbereiding en introductietijd. Wij raden u dan ook aan om tijdig de inventarisatie in gang te zetten om zo de overgangsjaren 2012 en 2013 optimaal te kunnen benutten voor het inrichten van uw administratieve organisatie en eventuele noodzakelijke aanpassingen van arbeidsvoorwaarden tijdig af te kunnen stemmen met de werknemers(vertegenwoordiging).

Fiscale toets declaraties

Tijdens recente boekenonderzoeken van de belastingdienst valt op dat er een hogere attentiewaarde is voor de juiste fiscale behandeling van gedeclareerde onkosten. In de praktijk blijkt dat doordat het declaratieproces primair gericht is op het vaststellen rechtmatigheid van de declaraties veelal een fiscale toets ontbreekt. Als gevolg hiervan blijkt het in veel gevallen niet mogelijk om tijdens looncontroles vast te stellen dat declaraties op de juiste gronden onbelast zijn uitbetaald. Dit kan resulteren in forse naheffingen.

Aangezien het niet juist documenteren van de reden waarop een declaratie onbelast kan worden uitbetaald kan leiden tot naheffingen, adviseren wij u de bestaande procedures op dit punt te beoordelen en indien nodig aan te passen.